

Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları : 760

SİYER, HADİS VE TEFSİR BAĞLAMINDA
HACCIN AHKÂMI VE MENÂSİKİ

Dr. Mukadder Ârif YÜKSEL

ISBN : 978-605-7580-18-4

1. Baskı, Nisan 2019, Ankara, 1.000 Adet

© Bütün Yayın Hakları Türkiye Diyanet Vakfı'na aittir.

Bu Eser Türkiye Diyanet Vakfı Yayın Matbaacılık
Ticaret İşletmesi İcra Kurulu'nun 13.12.2018
tarih ve 124 sayılı kararıyla uygun görülmüştür.

Yayıncı Sertifika No : 15402

BASKI:

Serhat Mah. 1256 Sokak No:11
Yenimahalle / ANKARA

Tel: 0312 354 91 31 (pbx)

Faks: 0312 354 91 32

e-posta: bilgi@tdv.com.tr

**Siyer, Hadis ve Tefsir Bağlamında
Haccın Ahkâmı ve Menâsiki**

Dr. Mukadder Ârif YÜKSEL

1. Baskı Ankara - Türkiye Diyanet Vakfı

Nisan 2019 16x23.5 cm (Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları: 760)

ISBN: 978-605-7580-18-4

SİYER, HADİS VE TEFSİR BAĞLAMINDA

HACCIN AHKÂMI VE MENÂSİKİ

Dr. Mukadder Ârif YÜKSEL

İçindekiler

KISALTMALAR	IX
ÖN SÖZ	XI
GİRİŞ	1
HİCAZ BÖLGESİ VE MEKKE'NİN KURULUŞU	3
a) Hz. İbrahim'in Kâbe'yi İnşası	6
b) Hz. İbrahim ve Hz. İsmail'in Haccı	7
c) Mekke'nin İsimleri ve Tarihçesi	9
d) Mekkelilerin Putperestliğe Kayması	13
e) Câhiliye Dönemi Arapların Haccı	16
BİRİNCİ BÖLÜM	
SİYER VE HADİS BAĞLAMINDA HZ. PEYGAMBER'İN	
HACCI VE UMRELERİ	23
A. İSLÂM'DA İLK HAC VE HZ. EBU BEKİR'İN HAC EMİRLİĞİ ..	24
B. HZ. MUHAMMED'İN HAC EMİRLİĞİ VE VEDA HACCI	27
a) Hz. Peygamber'in Hac Günlüğü	28
b) Hz. Peygamber'in Yaptığı Haccın Türü	47
1) İfrad Haccı Rivâyetleri	48
2) Temettu Haccı Rivâyetleri	49
3) Kıran Haccı Rivâyetleri	52
c) Hz. Peygamber'in Hacda Yaptığı Konuşmalar	
(Veda Hutbe/leri)	56
1) Hz. Peygamber'in Arafat Hutbesi	57
2) Hz. Peygamber'in Mina Hutbesi	59
d) Hz. Peygamber'in Haccı ile Müşrik Arapların Yaptığı Haccın	
Mukayesesi	64
e) Hz. Peygamber'in Haccı ile Günümüzde Yapılan Haccın	
Mukayesesi	69
C. HZ. PEYGAMBER'İN UMRELERİ	73
a) Hudeybiye Umresi	74
b) Kadâ Umresi	75
c) Cirâne Umresi	76

İKİNCİ BÖLÜM

NÜZUL SÜRECİ BAĞLAMINDA KUR'ÂN'DA HAC

ÂYETLERİ, HACCIN ANLAM VE HİKMETLERİ77

A. HAC ÂYETLERİNİN NÜZUL ORTAMI77

a) Kutsal Bir Belde Olarak Mekke78

b) Mekke'de Vahyin Muhatapları80

c) Medine'de Vahyin Muhatapları82

B. HAC ÂYETLERİNİN KRONOLOJİK TAHLİLİ85

a) Hac Âyetlerinden Mekki Olanlar86

b) Hac Âyetlerinden Medeni Olanlar90

1) Bakara Sûresi'ndeki Hac Âyetlerinin Tahlili90

2) Enfal Sûresi: Mescid-i Haramı Temsil Etme Hakkı97

3) Âl-i İmrân Sûresi: Haccın Farz Kılınışı98

4) Hac Sûresi: Haccın İlânı, Haccın Faydaları ve Kurban100

5) Fetih Sûresi: Mescid-i Haramdan Alıkoyma104

6) Mâide Sûresi: Şeâire Saygı ve İhram Yasakları105

7) Tevbe Sûresi: Müşriklere İhtar, Haram Aylar ve Nesî106

C. HACCIN BAZI ANLAM VE HİKMETLERİ112

a) Haccın Fazileti113

b) Hac, Takva Azığı Temin Vesilesi114

c) Hac, Mü'minler İçin Yoğunlaştırılmış Bir Manevî
Eğitim Programı115

d) Tekbirle Yükselme, Dua ile Yakınlaşma, Tevbe ile Arınma116

e) Hacda, Sembollerde Mündemiç Olan Mana117

f) Hac, Bilgiden Bilinç Düzeyine Geçiş İçin En Uygun Ortam122

g) Hac, İslâm Ülkeleri Arası Yıllık Kongre123

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TEFSİR, HADİS VE FİKİH BAĞLAMINDA HAC İBADETİ125

A. HACCIN ANLAM ALANI VE FARZ KILINIŞI125

a) Haccın Tanımı125

b) Haccın Farz Kılınışı127

c) Hac Ayları129

d) Hac Yapılan Mekânlar131

1) Şeâir.....	132
2) Menâsik.....	133
3) İhram.....	133
4) Telbiye.....	134
5) Tavaf.....	135
6) Sa'y.....	136
7) Vakfe.....	137
8) Remy-i Cimar.....	137
9) Hedy.....	138
10) Halk/Taksir.....	138
e) Haccın Yapıldığı Mekânlar.....	139
1) Mikât Yerleri.....	139
2) Harem.....	141
3) Kâbe.....	143
4) Makâm-ı İbrahim.....	145
5) Mescid-i Haram.....	145
6) Safa ve Merve Tepeleri.....	146
7) Arafat.....	147
8) Müzdelife.....	148
9) Mina.....	149
10) Cemerât.....	149
B. HZ. PEYGAMBER'İN HACCINDAN ÇIKARILAN HÜKÜMLER.....	151
I. HACCIN AHKÂMI.....	151
a) Haccın Farz Olmasının Şartları.....	152
b) Haccın Edasının Şartları.....	153
c) Edası İtibarı ile Haccın Çeşitleri.....	154
d) Bedel Haccı.....	155
e) İhsar.....	156
f) Fevat.....	157
g) Haccın Fasit Oluşu.....	157
II. HACCIN MENÂSİKİ VE HÜKÜMLERİ.....	158
a) Haccın Farzları.....	158

b) Haccın Vâcipleri	159
c) Haccın Sünnetleri	160
d) İhrama Girmek ve Niyet	161
e) İhram Yasakları	162
f) Yasakları İhlâl Edenlere Getirilen Cezalar (Cinâyât)	163
g) Kâbe'yi Tavaf Etmek (Kudüm, İfada, Veda Tavafları)	165
h) Safa ile Merve Arasında Sa'y Yapmak	166
i) Arafat Vakfesi	167
j) Müzdelife Vakfesi	168
k) Şeytan Taşlamak (Remy-i Cimar)	169
l) Mina'da Kurban Kesmek (Hedy)	171
m) Tıraş Olmak (Halk/Taksir)	172
n) İhramdan Çıkma (Tahallül)	173
C. KÜÇÜK HAC /UMRE	174
a) Hz. Peygamber'in Yapılmasını Uygun Gördüğü Umre (Tenim Umresi)	176
b) Hz. Peygamber'in Teşvik Ettiği Umre (Ramazan Umresi)	177
SONUÇ	179
KAYNAKÇA	183

KISALTMALAR

(c.c.): Celle celalüh
(a.s.): Aleyhisselam
b. : bin (oğlu)
bkz. : Bakınız
b.y.y. Baskı yeri yok
b.t.y. Baskı tarihi yok
C. : Cilt
Çev.: Çeviren
TDV: Türkiye Diyanet Vakfı
DİA: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
h. : Hicrî
Hz. : Hazreti
haz. : Hazırlayan
km. . Kilo metre
m. : Milâdî
M.Ö.: Milattan Önce İng. (BC)
M.S. : Milattan Sonra İng.(AD)
mad. : Maddesi
neş. : Neşriyat
ö. : Ölümü
(r.a.): Radıyallahü anh
S. : Sayı
s. : Sayfa
(s.a.v.): Sallallahu Aleyhi ve Sellem
thk. : Tahkiki yapan
terc. : Tercüme eden
vb. : ve benzeri
vd. : ve devamı, diğerleri
yay. : Yayınevi
y.e.y. : Yayın evi yok

ÖN SÖZ

İslâm dininde, dünyevî ve uhrevî, bireysel ve sosyal eşsiz faydaları olan hac konusunda bir çalışma yapmayı ve önemli sonuçlara ulaşmayı bize nasip eden Allah'a hamd ve sena, bu ibadetin nasıl edâ edileceği konusunda ümmetine rehberlik eden Hz.Peygamber'e salât ve selâm olsun.

İslâm'ın beş temel esasından biri olan hac ibadetinin mü'mini arındırma, Allah'a yaklaştırma, bilinç düzeyini artırma, ahiret hayatına hazırlama gibi birçok faydası vardır. Hac ibadeti, İslâmî ilimler arasında daha çok fıkhnın bir konusu olarak görölmüştür. Hac ile ilgili, el kitabı ebadında hac rehberlerinde ve fıkhn kitaplarında *Kitabu'l-Hac* başlığında gerekli bilgilere kolaylıkla ulaşılabilir. Fakat fıkhn eserlerin de kaynağı olan hadis kaynaklarında hac ile ilgili rivâyetlerin ne şekilde ele alınıp sunulduğu, bilinmeyen veya az bilinen, varsa gözden kaçan noktaların tespit edilip açıklığa kavuşturulması üzerinde durulmaya değer bir konudur.

Bugüne kadar "Siyer, Hadis ve Tefsir Bağlamında Haccın Ahkâmı ve Menâsiki" konusunun akademik düzeyde ele alınıp incelenmediğini müşahede ettik. Bu sebeple bu konuda yapılacak bir çalışmanın alana katkı sağlayacağını düşündük ve bu konu üzerinde çalışmaya karar verdik. Çalışmamız esnasında siyer, hadis ve tefsir kaynaklarında hac ile ilgili önemli bilgilere ulaştık, farklı rivâyetleri telif etmeye, çelişkili gibi görünen rivâyetlerdeki problemleri çözmeye çalıştık.

İlk defa Hz. İbrahim tarafından yapılan hac ile Hz. Peygamber'in yapmış olduğu haccın mukayesesini, "Veda Haccı"nda yaptığı hac *menâsiki* ile günümüzde yapılan hac *menâsikin*in mukayesesini yaptık. Kur'ân'da yer alan hac âyetlerinin nüzul ortamını, hac ve kutsal mekânlarla ilgili âyetlerin kronolojisini, sûre ve âyetlerin sebep-i nüzulünden ve manâlarında-ki karinelerden hareketle tespit etmeye çalıştık. Ayrıca Hz. Peygamber'in yaptığı haccın türünü, haccın *ahkâm* ve *menâsikine* dair hükümleri siyer, hadis ve tefsir kaynaklarından istifade ile netleştirmeye ve anlaşılır hale getirmeye çalıştık.

Çalışmamız esnasında bize rehberlik eden ve bu esere katkı sağlayan Prof. Dr. Mesut Okumuş, çalışmamızın tamamlanması aşamasında bize yol gösteren Prof. Dr. Şamil Dağcı ve Prof. Dr. İsmail Çalışkan'a teşekkürlerimi arz ederim.

Çalışmamızın, alanında açıklığa kavuşturduğu konularda kendisine başvuranlara yararlı olacağını umut ediyorum.

Gayret bizden, başarı Allah'tandır.

Mukadder Ârif YÜKSEL
Çorum 2017